

TA'LIM JARAYONIDA FANLARARO YO'NALISHDAGI MASHG'ULOTLARNI TASHKIL ETISHNING PEDAGOGIK SHARTLARI.

Mirzayeva Sevara Yoqubjon qizi
Osiyo xalqaro universiteti magistranti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ta'lim jarayonida fanlararo yo'nalishdagi mashg'ulotlarni tashkil etishning pedagogik shartlari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Fanlararo integratsiya ta'lim mazmunini boyitish va o'quvchilarda yaxlit bilim tizimini shakllantirishning muhim omili sifatida asoslab beriladi. Tadqiqot jarayonida fanlararo mashg'ulotlarni rejalashtirish, metodik ta'minlash va o'qituvchining kasbiy tayyorgarligi muhim pedagogik shartlar sifatida ko'rib chiqiladi. Shuningdek, o'quvchilarning bilish faolligi va mustaqil fikrlashini rivojlantirishda integrativ yondashuvning o'rni ochib beriladi. Maqolada fanlararo mashg'ulotlarni tashkil etishda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. O'rganilgan ilmiy manbalar asosida fanlararo ta'limning samaradorligini oshirishga doir amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari ta'lim jarayonini takomillashtirishda va pedagogik faoliyatda qo'llash uchun muhim ahamiyatga ega.*

Kalit so'zlar: *Fanlararo integratsiya, ta'lim jarayoni, pedagogik shartlar, integrativ yondashuv, innovatsion ta'lim, o'quv faoliyati.*

KIRISH

So'nggi yillarda ta'lim tizimida ta'lim mazmunini boyitish va o'quvchilarni zamonaviy hayotga tayyorlash maqsadida fanlararo yondashuvning ahamiyati ortib bormoqda. Fanlararo integratsiya konsepsiyasi, ya'ni turli fanlar bilimlarini uyg'unlashtirib o'rganish, o'quvchilarda tizimli fikrlash va ijodiy yondashuvni shakllantirishning samarali vositasi sifatida ko'riladi.

Buyuk mutafakkir Abu Nasr Forobiy ta'limni inson tafakkurini kengaytiruvchi jarayon sifatida tasvirlab, bilimlararo bog'lanish muhimligini ta'kidlagan. Shu bilan birga, Ya.A. Komenskiy o'zining didaktik qarashlarida fanlararo uyg'unlikni ta'lim samaradorligini oshiruvchi asosiy omil deb hisoblagan.

Zamonaviy pedagogika olimlaridan V.P. Bepalko va M.V. Klarin integratsion yondashuvni o'quvchilarda tizimli fikrlash, mustaqil bilish va muammolarni hal etish ko'nikmalarini shakllantirishning asosiy vositasi sifatida baholaydi. Shuningdek, S.M. Drake va J.L. Reid fanlararo o'quv dasturlarini joriy qilish orqali o'quvchilarning 21-asr ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyati mavjudligini ta'kidlaydi.

Ammo amaliyotda fanlararo mashg'ulotlarni tashkil etish bilan bog'liq bir qator muammolar mavjud. Ularga o'qituvchilarning integratsion metodlarni yetarli darajada bilmasligi, mashg'ulotlarni rejalashtirish va metodik ta'minlashdagi qiyinchiliklar, shuningdek, o'quvchilarning bilimlarni mustahkamlash va amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishdagi yetarli imkoniyatlarning cheklanganligi kiradi.

Shu sababli, ta'lim jarayonida fanlararo mashg'ulotlarni samarali tashkil etishning pedagogik shartlarini aniqlash dolzarb ilmiy va amaliy muammo sifatida namoyon bo'lmoqda.

Ushbu maqola umumta'lim maktablari, akademik litsey va kasb-hunar ta'limi muassasalari o'qituvchilari, pedagogika yo'nalishida tahsil olayotgan talaba-magistrantlar hamda ta'lim sohasidagi tadqiqotchilar uchun mo'ljallangan. Maqolada fanlararo yo'nalishdagi mashg'ulotlarni tashkil etishda zarur bo'lgan pedagogik shartlar ilmiy-nazariy asosda tahlil qilinadi, ularni amaliyotga tatbiq etish imkoniyatlari ko'rsatib beriladi.

Asosiy qism:

Ta'lim jarayonida fanlararo mashg'ulotlarni samarali tashkil etish birinchi navbatda pedagogik rejalashtirishni talab qiladi. Mashg'ulotlar oldidan o'qituvchi fanlararo integratsiyani qanday amalga oshirishni aniq belgilashi, dars mazmunini bog'liq va mantiqiy tartibda tuzishi kerak.

Masalan, biologiya va kimyo fanlarini birlashtirib o'tiladigan darslarda o'quvchilar nafaqat nazariy bilimlarni egallaydi, balki amaliy laboratoriya tajribalarida bilimlarni qo'llashni ham o'rganadi. Ikkinchi shart – o'qituvchining kasbiy tayyorgarligi va ijodiy yondashuvi. Fanlararo mashg'ulotlarni muvaffaqiyatli o'tkazish uchun o'qituvchi turli metod va texnologiyalarni, jumladan, interaktiv, loyihaviy va integratsion usullarni bilishi zarur.

Misol uchun, men shaxsiy tajribamda informatika va matematika fanlarini birlashtirib o'tilgan darsda o'quvchilarga ma'lumotlarni vizual grafikalar orqali tahlil qilishni o'rgatdim. Natijada, o'quvchilar mavzuni tez va yaxlit tushunib, mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirdi. Uchinchidan, o'quvchilarning faolligi va mustaqil ish faoliyatini rag'batlantirish muhimdir. Fanlararo mashg'ulotlar o'quvchilarni faqat bilib olishga emas, balki bilimlarni amalda qo'llashga undashi lozim. Masalan, biologiya va geografiya darslarida ekologik muammolarni yechish mavzusida loyiha ishlari o'tkazish, o'quvchilarda mas'uliyat va ijodiy yondashuvni rivojlantiradi.

Bundan tashqari, innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish muhim shartdir. Multimediali ta'lim vositalari, interaktiv taxtalar, simulyatsiyalar o'quv jarayonini qiziqarli va samarali qiladi. Masalan, men bir marta fizikadan fanlararo integratsiyani qo'llab, o'quvchilarga elektron mikroskop orqali hujayra tuzilishini kuzatish va kimyo bilan bog'lash imkoniyatini berdim. Bu o'quvchilarda mavzuga qiziqishni oshirdi va bilimlarni yaxshiroq mustahkamladi.

Fanlararo mashg'ulotlarni muvaffaqiyatli tashkil etish uchun metodik ta'minot va resurslar yetarli bo'lishi ham muhim.

Bu o'qituvchiga darsni samarali rejalashtirish, materiallarni tayyorlash va mashg'ulot davomida o'quvchilarga to'g'ri ko'rsatmalar berish imkonini yaratadi.

Qiziqarli fakt sifatida, tarixiy hikoya keltirish mumkin: Islom olimi Ibn Sino o'z asarlarida tabiiy fanlar, tibbiyot va falsafani uyg'unlashtirib o'rgangan, shu orqali

o'quvchilarni keng va tizimli fikrlashga o'rgatgan. Bu amaliyot bugungi fanlararo mashg'ulotlarning aniq ilmiy asosini ko'rsatadi.

Shu bilan birga, men shaxsiy tajribam asosida aytishim mumkinki, fanlararo mashg'ulotlarni tashkil etishning samaradorligi o'qituvchining o'quvchilarga nisbatan individual yondashuvi va ularning qiziqishlarini hisobga olishi bilan bog'liq.

Har bir o'quvchi o'z imkoniyatlariga qarab mavzuni o'rganadi, shuning uchun mashg'ulotlarni moslashtirish va rag'batlantirish juda muhimdir.

Umuman olganda, fanlararo mashg'ulotlarni tashkil etishning pedagogik shartlari – bu muvaffaqiyatli rejalashtirish, o'qituvchining tayyorgarligi, o'quvchilarning faolligi, innovatsion texnologiyalardan foydalanish va metodik ta'minotning mavjudligi bilan belgilanadi.

Ushbu shartlar amalga oshirilsa, ta'lim jarayoni samarali va qiziqarli bo'lib, o'quvchilarda mustahkam bilim va ko'nikmalar shakllanadi.

Xulosa

Ta'lim jarayonida fanlararo yo'nalishdagi mashg'ulotlarni samarali tashkil etish o'quvchilarning bilimini mustahkamlash, tizimli fikrlash va ijodiy yondashuvni rivojlantirishning muhim omili ekanligi aniqlandi.

Asosiy qismda ko'rsatilganidek, pedagogik rejalashtirish, o'qituvchining kasbiy tayyorgarligi, o'quvchilarning faolligi, innovatsion texnologiyalardan foydalanish va metodik ta'minot yetarliligi – fanlararo mashg'ulotlarning samaradorligini ta'minlovchi asosiy shartlardir.

Ushbu shartlar amalga oshirilganda, ta'lim jarayoni nafaqat bilim berish bilan cheklanmay, balki o'quvchilarda mustaqil fikrlash, muammolarni hal etish va ilmiy tadqiqot ko'nikmalarini shakllantiradi.

Fanlararo mashg'ulotlar orqali o'quvchilar turli fanlar bilimlarini bog'lash, amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish va mavzuga qiziqishni oshirish imkoniga ega bo'ladi. Shu bois, o'qituvchilar va ta'lim muassasalari ushbu yondashuvni amaliyotga keng joriy qilishi lozim.

Shaxsiy tajribam va tarixiy misollar, xususan Ibn Sino va Komenskiy ta'lim yondashuvlari, fanlararo integratsiya orqali bilimlarni tizimli o'rganishning samarali usulini ko'rsatadi.

Natijada, maqola asosida fanlararo mashg'ulotlarni tashkil etishda yuzaga keladigan muammolarni hal etish va ta'lim jarayonini yanada samarali qilish mumkinligi ko'rsatildi.

Ushbu tadqiqotning natijalari o'qituvchilar, pedagogika yo'nalishidagi talaba-magistrantlar va ta'lim sohasidagi mutaxassislar uchun foydali bo'lib, amaliyotga tatbiq etilganda o'quv jarayonini yanada qiziqarli, interaktiv va natijali qiladi.

Fanlararo yondashuvni qo'llash orqali ta'lim sifati oshadi, o'quvchilar bilimlarni keng va tizimli qabul qiladi, shuningdek, amaliy muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Shu sababli, fanlararo mashg'ulotlarni tashkil etishning pedagogik shartlarini amaliyotda doimiy ravishda qo'llash tavsiya etiladi, bu esa ta'lim jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdullaeva N.X. Ta'lim jarayonida fanlararo integratsiyaning didaktik asoslari. — Toshkent: Fan, 2018.
2. Jo'raev R.H., Tolipov O'.Q. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari. — Toshkent: O'qituvchi, 2019.
3. Saidov S.A. Pedagogik integratsiya: nazariya va amaliyot. — Toshkent: Innovatsiya, 2020.
4. Zunnunov A.Z. Ta'limda kompetensiyaviy yondashuv asoslari. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
5. Musurmonova O.A. Pedagogik jarayonni loyihalash. — Toshkent: Sharq, 2017.
6. To'xtaxodjaeva M.X. Umumiy pedagogika. — Toshkent: O'qituvchi, 2016.
7. Bepalko V.P. Pedagogik. — Moskva: Pedagogika, 2018.
8. Zyer E.F. Kompetensiya — Moskva: Akademiya, 2019.
9. Klarin M.V. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. — Moskva: 2020.
10. Jakobs H.H. Interdisciplinary Curriculum: Design and Implementation. — Alexandria: ASCD, 2010.
11. Drake S.M., Reid J.L. Integrated Curriculum as an Effective Way to Teach 21st Century Capabilities. — Asia Pacific Journal of Educational Research, 2018.
12. Fogarty R. How to Integrate the Curricula. — Thousand Oaks: Corwin Press, 2009.
13. UNESCO. Interdisciplinary Teaching and Learning in Education. — Paris: UNESCO Publishing, 2017.